

STICHTING VRIENDEN SOESTER ENG

Koninginnelaan 128
3762 DJ Soest
jmc.bijman@hccnet.nl
www.SoesterEng.nl
Bank 533 9618
KvK 3212 6999

*.....om de landschappelijke-, natuur-
en cultuurwaarden van
de Soester Eng te
behouden...*

aan:

Provinciale Staten van Utrecht
t. a. v. de heer H. Schoen
Postbus 80300
3508 TH Utrecht

datum

12 mei 2012

onderwerp

Zienswijze Ontwerp Provinciale
Ruimtelijke Structuurvisie 2013-
2028 en Verordening

kenmerk

PA12008

Geacht college,

De Stichting Vrienden Soester Eng heeft zich met grote interesse gebogen over het Ontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2018 en Verordening. Zoals inmiddels bekend verondersteld mag worden staat de Stichting voor 'het behouden en versterken van het open akkerbouwlandschap van de Soester Eng, het oudste cultuurhistorisch monument van Soest' (en in zijn soort, mede gelet op de omvang en de gaafheid ervan, waarschijnlijk van de hele provincie). Met instemming is geconstateerd dat het Provinciaal Bestuur in het nu voorliggende Ontwerp aan het Zuidelijk deel van de Soester Eng de status van Aardkundige Waarde heeft toegekend, daarmee aangevend dat dit gebied een eigen bijdrage levert aan de identiteit van het Utrechtse Landschap. De Stichting is blij met deze erkenning.

Tot onze teleurstelling hebben wij echter moeten vaststellen dat aan ons verzoek, om de grote cultuurhistorische waarde van de Soester Eng in het Ontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2018 en Verordening tot uitdrukking te brengen, geen gevolg is gegeven. Dat vervult ons met zorg over actuele en toekomstige ontwikkelingen in het ruimtegebruik op en langs de randen van de Soester Eng, in bijzonder het zuidelijk deel daarvan –circa 60 ha groot– dat van gemeentewege sinds 1992 de status van 'beschermde dorpsgezicht' geniet. De grootte van het oppervlak, in combinatie met de gaafheid van het gebied, maken dat dit beschermde dorpsgezicht een gemeentegrensoverschrijdende betekenis heeft. Erkenning van de cultuurhistorische waarde zal, naast de toegekende Aardkundige Waarde, ruggesteun bieden in geval van ongewenste ontwikkelingen op of rond de Soester Eng. Graag lichten we een en ander nogmaals kort toe.

De Soester Eng vertegenwoordigt een grote aardkundige en cultuurhistorische waarde, die tot uitdrukking komt in een binnenstedelijk gelegen landbouwgebied met een relatief gaaf akkerbouwlandschap, waarvan de oorsprong zo'n 1000 jaar teruggaat. De vlakke bovenkant

en de relatief gezien geringe hoogte (~18 meter +NAP) van de 'overreden' stuwwalrest uit de Saale ijstijd (200.000 – 120.000 jaar vóór heden) boden de middeleeuwse landbouwers die zich in deze omgeving vestigden een geschikt akkerbouwgebied. Omdat in de voorgaande eeuwen het landbouwsysteem stelselmatig was verbeterd, onder meer door toepassing van bemesting, konden deze boeren zich blijvend vestigen.

Overigens blijken zich al veel eerder, vanaf ongeveer 4.000 jaar vóór heden, ook boeren in de omgeving van 'Soest' te hebben geleefd. Deze landbouwers kenden echter nog niet de techniek van bemesten en konden daardoor slechts een beperkt aantal jaren op dezelfde plaats verblijven. Als de akkers uitgeput waren trokken ze verder. In dezelfde tijd begon men zijn doden te begraven in grafheuvels. Eén van die grafheuvels ligt op het zuidelijk deel van de Soester Eng. Dit zogeheten Enghebergje is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed erkend als archeologisch monument.

Soest wordt voor het eerst genoemd in een acte uit 1028. Voor de agrarische nederzetting, die het begin van de bewoning in Soest vormde was, zoals gezegd, de vlakke, lage heuvel zeer geschikt als akkerland en als zodanig doorslaggevend voor de vestiging. De nederzetting heeft zich uitgebreid langs de flank van dit hoger gelegen land om gevrijwaard te zijn tegen overstromingen van de Eem. Op de kaart 'Landschap' in het Ontwerp is de positie van de grens tussen het laaggelegen Landschap Eemland en Landschap Utrechtse Heuvelrug, waartoe Soest wordt gerekend, duidelijk te zien.

Dankzij de ontwikkeling van plaggenbemesting konden boeren zich vanaf de Middeleeuwen in dit gebied blijvend vestigen. Schapen en de toepassing van de potstal speelden daarbij een essentiële rol. Dit landbouwsysteem heeft geleid tot een geheel eigen, door de mens bepaald, bodemtype: de oude bouwlandgronden of enkeerdgronden. Dit zijn bodems met een herkenbare dikke zwarte (of bruine) opgebrachte bovenlaag. Op de Zuider Eng is die gemiddeld 60 – 80 cm dik, volgens een grove vuistregel duidend op een opbouw gedurende tenminste 600 - 800 jaar. Uit archeologisch onderzoek aan de rand van het zuidelijk deel van de Soester Eng in juli 2011 zijn dergelijke oude bouwlandgronden blootgelegd en zijn ook oude ploegsporen gevonden.

Het potstalsysteem is toegepast tot de uitvinding van de kunstmest, ~1870. De schapenmest was daarna niet langer nodig. Het landbouwsysteem veranderde, maar desalniettemin bleef het zuidelijk deel van de Soester Eng een kleinschalig akkerbouwgebied, tot op de dag van vandaag! Het is daarmee, na de eerder genoemde grafheuvel, het oudste cultuurhistorisch monument van Soest en de grootste (~60 ha) en gaafste nog voor akkerbouw in gebruik zijnde eng in Utrecht.

Van de bovenbeschreven cultuurhistorische ontwikkeling klinkt echter weinig tot geen waardering door in het Ontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 en Verordening. Op de kaart 'landbouw', staat het zuidelijk deel van de Soester Eng aangeduid als (ongedifferentieerd) landbouwgebied, zonder nadere specificatie(s). Op de kaart 'cultuurhistorie' ontbreekt een nadere aanduiding zelfs geheel!

In paragraaf 4.3 Cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS) kiest de Provincie, als het gaat om 'agrarisch cultuurlandschap' (p. 32) voor het Groene Hart, een uitgestrekt en samenhangend gebied met 'historische gebouwen, structuren, bebouwingslinten, landschappen en verkavelingspatronen'. Die keuze is op zich te begrijpen, maar leidt er toe dat daar buiten vallende agrarische gebieden van grote cultuurhistorische waarde en bovenlokale uitstraling, tussen wal en schip dreigen te vallen. De Soester Eng, en in het bijzonder het Zuidelijk deel daarvan, is zo'n gebied.

Om bovengenoemde redenen verzoekt de Stichting Vrienden Soester Eng u hierbij om de waarde van de eeuwenoude cultuurhistorische ontwikkeling van de Soester Eng, en met name van het Zuidelijk deel daarvan, te erkennen. Aangezien het hier gaat om een gebied dat buiten de 'CHS – agrarisch cultuurlandschap' valt willen wij een voorstel doen om, naar analogie van de in paragraaf 6.5.2 (p. 74) beschreven categorie 'Natuurwaarden buiten de EHS ...', een categorie 'Cultuurhistorische Waarden buiten de CHS' te creëren en de Soester Eng daarin onder te brengen.

Hoogachtend,

Prof. dr. P.G.E.F. (Pieter) Augustinus
(Voorzitter)

Mw. drs. J.M.C. (José) Bijman
(Secretaris)